

Кут

Рыгор Барадулін

Кут... Надзвычай багата сэмантичных адценьняў мае слова кут.

Кут — Радзіма, родны край. „*Мой родны кут, як ты мне мілы, забыць цябе ня маю сілы...*“ Дасьціпная прыказка нагадвае: „*Дораг той куток, дзе адразалі пупок*“.

Кут — пачэснае месца, звычайна пад абразамі. На *кут* садзяць гасьця, тым самым выказваючы яму пашану. На *куце* сядзяць і гаспадар з гаспадыняю. Янка Купала пісаў: „*Беларусь на куце ў хаце сваёй села, чарка мёду ў руцэ, пазірае смела*“.

Вясёлыя паказкі падкрэсьліваюць, што „*ня месца гошчыць чалавека*“, „*добраму чалавечку — добра і ў запечку, а якой благаце блага і на куце*“. „*Вашапрут — на кут, а добраму чалавечку — добра і ў запечку*“. А папеўка радуецца: „*Выпіла-закусіла, сама сябе пахваліла, захінулася ў куток, па тры чарачкі ў раток*“.

На *кут*, на дзяжу садзілі маладую. На *кут* клалі і перад апошняй дарогай, бо мярэц таксама гошць на гэтым сьвеце, як і жывыя. Адсюль і праклён — „*Каб цябе на кут абмылі!*“.

Кут — хата, жытло. У Янкі Купалы: „*За ўсё, што сёньня маю, што даў мне мой народ: за кут у родным краю, за хлеб-соль без клопот, — я адплаціў народу...*“.

Кут — жытло не ў сваёй хаце, „*сядзець кутам*“ — значыць кватараваць. *Кутнік* — кватарант.

А яшчэ *кутнікі* — зубы.

Проста *куток* у хаце. „*У куточку на пруточку вісяць Мэндэлевы яйцы*“. Гэта — загадка пра клубок нітак. Альбо — „*На ласы кусочак знойдзеца куточак*“.

Кут, у нейкай ступені — і мера часу. *З кута ў кут* — і дзень тут.

Галоўнае — каб мы былі ў сваёй хаце-Беларусі гаспадарамі, а ня *кутні-камі*.

Куцьця

Алена Ціхановіч

Куцьця вяртаецца з забыцьця. Магічная ячная каша, звараная на першы дзень Калядаў.

Куцьця за калядным сталом галоўная, як на ўгаворах свацця. *Куцьця* таксама задуманая як угавор: „*Ставім крупы на пачэснае месца, каб зямля і ў новым годзе аддзячыла ўраджаем*“.

У *куцьці* рэцэпт просты — вада ды крупы, а рытуал урачысты — як сьвятое Прычасьце.

Куцьцю нельга ставіць на голы стол — каб ня быць бедным. Хто хоча быць багатым — кладзе пад абрус яшчэ й сена. *Куцьцю* нельга не даядаць або выкідаць.

Таксама ясна, што месца яе — заўсёды на *покуце*. *Куцьця* пачынае калядную вячэру, якая ў добрых гаспадароў налічвае 12 страў — столькі ж месяцаў